

КОНСТРУКЦІЯ ЯК ОДИНИЦЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ: ВІД ТРАДИЦІЙНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ДО ГРАМАТИКИ КОНСТРУКЦІЙ

В. В. ЖУКОВСЬКА, кандидат філологічних наук, доцент, докторант,
Київський національний лінгвістичний університет

E-mail: victoriazhukovska@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-4622-4435>

Анотація. Стаття присвячена огляду підходів до дефініювання та визначення структурних і функціональних властивостей граматичної конструкції, що сформувалися у межах провідних напрямів лінгвістики. Актуальність теми наукової розвідки визначається орієнтацією сучасних граматичних студій на розкриття природи мовних явищ у синхронії та діахронії із врахуванням досягнень новітніх теоретичних моделей. Головна увага зосереджена на аналізі граматичної конструкції у світлі Граматики конструкцій. Установлено, що ця інтегративна теорія мови пропонує нову інтерпретацію конструкції, проголошуючи її центральною одиницею мови та репрезентації. КОНСТРУКЦІЇ мисляться як двосторонні знакові сутності; непередбачувані, (повністю) продуктивні, когнітивно вкорінені та комплексні утворення, конвенційні поєднання 'форма – (семантична/ дискурсивна) функція'. Встановлено, що форма КОНСТРУКЦІЇ включає комплекс її синтаксичних, морфологічних і просодичних ознак, а значення охоплює семантичні, прагматичні та дискурсивні характеристики. Інформація про лінгвістичні властивості КОНСТРУКЦІЇ подається у вигляді формалізованого запису за допомогою системи нотацій. КОНСТРУКЦІЇ характеризуються низкою параметрів (схематичність, складність і продуктивність) й об'єднуються у таксономічні мережі на основі відносин успадкування. Окреслено перспективи подальших розвідок, які передбачають залучення процедурного апарату Граматики конструкцій до студіювання мережі *Detached Subject-Predicate*_{VERBAL/NONVERBAL} конструкцій у сучасній англійській мові.

Ключові слова: конструкція, граматика конструкцій, конструкт, конструктикон.

«... the network of constructions captures our knowledge of language *in toto*, i.e. **it's constructions all the way down**».

(A. Goldberg *Constructions at Work*.

The Nature of Generalization in Language (2006))

Актуальність дослідження. Терміном 'конструкція' активно послуговуються представники різних мовознавчих шкіл та напрямів. Проте останнім часом він набув такої широкої популярності, якщо не надмірного вживання, що його значення стало доволі розмитим і неконкретним, а судячи з кількості та варіативності контекстів, в яких зафіксоване його використання, «практично будь-що може бути названо 'конструкцією'» [21, с.1] (*виділення в оригіналі – Ж.В.*). На нашу думку, такий стан речей можна пояснити одночасним функціонуванням у сьогоденній лінгвістиці усталеного розуміння конструкції як сполучення слів (одиниць мови), утвореного за граматичними правилами [2, с.136] та нової інтерпретації КОНСТРУКЦІЇ (CONSTRUCTION) як конвенційного поєднання форми з (семантичною/ дискурсивною) функцією. Останнє дефініювання запропоноване у *Граматиці конструкцій* (*Construction Grammar*) – новій теорії мови, що визнає граматичну

конструкцію центральною одиницею мови. Варіативність трактування терміну 'конструкція' та неусталеність статусу конструкцій серед інших лінгвістичних одиниць призводять до його нерозрізненого і довільного використання на позначення різномірних одиниць. Актуальність теми наукової статті полягає у систематизованому огляді підходів до дефініювання та аналізу властивостей граматичної конструкції, що сформувалися у межах провідних напрямів лінгвістики, а також в окресленні потенціалу процедурного апарату Граматики конструкцій у дослідженні мови.

Аналіз досліджень і публікацій.

Спрямованість нинішніх граматичних студій на вивчення кола питань, пов'язаних із розкриттям природи мовних явищ у синхронному та діахронному аспектах, відображається у зростаючій кількості досліджень формальних, семантичних і функціональних властивостей окремих граматичних одиниць (Л. А. Долгополова, Г. Є. Зінченко,

Т. В. Криворучко, І. Є. Снісаренко, М. В. Полховська та ін.) та граматичних підсистем (І. Р. Буніятова, А. П. Загнітко, Т. І. Домброван та ін.) із врахуванням вагомих зрушень, що відбуваються у мовознавстві під впливом новітніх теоретичних моделей, зокрема *Граматики конструкцій* (Ч. Філмор, П. Кей, А. Гольдберг, В. Крофт, М. Хілперт, Т. Хофман та ін.). Попри загальноприйнятість і традиційність терміну 'конструкція', проблема окреслення різноаспектної лінгвістичної природи цих одиниць продовжує привертати увагу вітчизняних (В. Д. Шинкарук, С. В. Харченко, Н. Л. Вітрук та ін.) і зарубіжних (Х. Боас, Х. Дісель, Л. Мікаеліс, Д. Шьонфельд та ін.) дослідників мови.

Запропонована стаття має на меті надати систематизований та узагальнений огляд підходів до потрактування аналізованого терміну й визначення семантико-граматичного статусу 'конструкції' у провідних лінгвістичних напрямках. Основна увага зосереджується на розумінні КОНСТРУКЦІЇ та окресленні її ознак і параметрів з позиції *Граматики конструкцій*. Такий підхід до викладу обумовлюється тим фактом, що ця новітня перспективна та популярна у світовій лінгвістиці граматична теорія ще не отримала належної уваги у вітчизняній науковій спільноті. Реалізація поставленої мети досягається шляхом вирішення низки завдань: 1) простежити підходи до дефініювання терміну «конструкція», що склалися поза та в межах конструкційного напрямку; 2) схарактеризувати розуміння лінгвістичної КОНСТРУКЦІЇ як спеціального терміну *Граматики конструкцій*; 3) розкрити сутність термінів 'КОНСТРУКТ', 'КОНСТРУКТИКОН' та 'мережа КОНСТРУКЦІЙ' крізь призму конструкційної граматичності.

Результати дослідження та їх обговорення. Термін 'конструкція' має довгу мовознавчу історію. Відомий римський оратор Цицерон ще у 1 ст. до н.е. послуговувався словом *constructio* (від якого й походить англійське слово *construction* – конструкція) на позначення групи слів [13, с. 2]. Римський граматист Присціан Цезарійський у 500 році н.е. почав використовувати *constructio* як граматичний термін та розрізняв чотири типи конструкцій (транзитивні (*transitio*), нетранзитивні (*intransitio*), рефлексивні (*reciprocation*) та ретранзитивні (*retransition*)). Середньовічні граматисти трактували конструкцію як «*congrua dictionum ordinatio*», тобто як впорядковану послідовність двох слів, котрі граматично узгоджуються та виражають завершену думку [26, с. 284-285]. У вченні

модистів до опису конструкції додається поняття залежності. Конструкція повинна включати два елементи (*terminans* та *dependens*), один з яких 'керує' чи 'вимагає' іншого елемента або елементів, бути граматично правильною і мати сенс [26, с. 297].

Подальші трактування конструкції залишалися переважно у межах розуміння терміну модистами. У лінгвістиці ХХ – ХХІ століть дефініювання терміну підпорядковується теоретичним та методологічним засадам конкретної лінгвістичної теорії: від віднесення до конструкцій мовних феноменів різного порядку до повного виключення з лінгвістичного аналізу та до визнання базовими одиницями мови.

Представники дескриптивної граматичності використовують термін 'конструкція' головним чином відносно синтаксису на позначення конкретних лінгвістичних моделей більших за слово, тобто клаузи/речень, фраз і т. ін. (наприклад, пасивна, екзистенціальна чи дієприкметникова конструкція). Головним критерієм конструкції визнається здатність входити до складу більших одиниць. Конструкцією визнається таке об'єднання слів, що є складником більшої фрази чи речення або репрезентує завершену клаузу чи речення [22, с. 4].

Американський структуралізм також пов'язує конструкцію з поняттям структури складників, «... коли дві форми чи, що рідше трапляється, декілька форм вимовляються разом як складники певної комплексної форми, то граматичні ознаки, які їх об'єднують, утворюють конструкцію» [1, с. 177]. Виокремлюються морфологічні (морфологічно складні слова) та синтаксичні (складені слова, фрази та клаузи/речення) конструкції. У більш загальному сенсі, визнається, що будь-яка повторювана (функціональна) група складників є конструкцією, а складником є будь-яка лінгвістична одиниця чи конструкція, що входить до складу іншої більшої конструкції. Таким чином, конструкція не обмежується рівнем клаузи та включає й менші одиниці, за умови, що вони є складними [22, с. 7].

А. Гольдберг та Д. Кейзенхайзер зазначають [13, с. 344-345], що більшість лінгвістів застосовують термін 'конструкція' до граматичних моделей, що мають певні 'відхилення' у морфосинтаксичних або семантичних характеристиках, через які вони не вписуються в універсальні класифікації. Такі випадки не підпорядковуються

загальним правилам граматики. Як приклад автори наводять низку англійських моделей, зокрема *time-away* конструкція (н.д., *Sam slept the whole trip away*), *Incredulity* конструкція (н.д., *Him, a trapeze artist?!*), *Covariational Conditional* конструкція (н.д., *The more chips you eat, the more you want*), *NPN* конструкція (н.д., *day after day*) та інші. Подібні конструкції існують у різних мовах. Деякі дослідники, зокрема представники генеративної граматики, вважають такі структури епіфеноменами і відносять їх до периферії мови.

Генеративна лінгвістика розглядає мову як набір абстрактних синтаксичних структур і правил, а все, що не вписується чи відхиляється від них, пояснюється особливостями семантики окремих слів і включається до лексикону. Генеративні лінгвісти під конструкцією розуміють ідіоматизовані структури, що не входять до 'ядра' системи мови, такі одиниці визнаються епіфеноменами та елімінуються зі структурного аналізу і належать до лексикону як репозитарію всіх ідіосинкратичних і непередбачуваних властивостей індивідуальних лексичних одиниць [24, с. 1].

Лінгвістичний 'ренесанс' [15, с. 311] конструкцій починається з 80-х років ХХ століття у новій граматичній теорії – Граматиці конструкцій (ГК), що зародилася в університеті Берклі (Сан Франциско, Каліфорнія, США). Засновник напряду Ч. Філмор та його колеги стверджували, що ігнорування конструкції як структури з особливим функціонуванням та значенням позбавляє лінгвістичну теорію важливих мовних даних, котрі не можна просто виключити з 'ядра граматики' та віднести до периферії. Якщо конструкції розуміти лише як продукти максимально загальних правил, то не залишається місця для аналізу непередбачуваної семантики та прагматики, яка притаманна ідіоматичним конструкціям, на зразок *the X-er the Y-er* чи *let alone* [7, с. 507]. Звідси аналіз усіх можливостей граматики необхідно почати зі спроби забезпечити адекватний опис того, що отримало назву 'периферійні' чи епіграматичні одиниці мови, а встановлені для аналізу нерегулярних одиниць принципи будуть використані для пояснення регулярних (центральных) одиниць. З цією метою граматисти виводять на авансцену усталене поняття конструкції, включаючи у такий спосіб до лінгвістичного аналізу ідіоматичні одиниці, значення яких не може

просто бути виведеним із їх структурних складових та лексичного наповнення. Такі утворення не є додатком до лексикону, а виступають повністю продуктивними граматичними моделями [7, с. 504], що не є результатом застосування низки загальних структурних правил до певної кількості лексичних одиниць.

Починаючи з перших робіт напряду, граматична КОНСТРУКЦІЯ мислиться як семіотична одиниця, що поєднує синтаксичну форму із конвенційним значенням. У такому розумінні усі аспекти конструкції не розпорошені по трьох різних компонентах мови, а інтегровані в єдиний мовний знак. Таке дефініювання конструкції суголосне класичному структуралістському трактуванню знаку Ф. де Соссюром. У структуралістському баченні поняття знаку застосовувалося лише щодо до слова як «двосторонньої психологічної сутності», що поєднує конкретну форму, тобто ('*signifier*' чи '*signifiant*') з конкретним значенням ('*signified*' чи '*signifié*'). У конструкційній теорії поняття знаку розширюється і на конструкції. Конструкції, як і слова, складаються з '*image acoustique*' як форми та значення, обидві сторони конструкції ('*signifier*' та '*signified*') поєднані конвенційно, зв'язок між формою та значенням є довільним, хоча інколи може бути мотивованим лінгвістичною системою, а функція конструкції часто обумовлюється її позицією у системній мережі [27, с. 14]. Як слова, так і конструкції можуть трактуватися як символи, в яких специфічна форма поєднана зі специфічним значенням чи функцією. Конструкції відрізняються від знаків Соссюра у тому, що вони є складними, а також можуть бути схематичними [27, с. 15].

Якщо більшість ранніх конструкційних граматиків зосереджувалися на ідіосинкратичних 'периферійних' (зокрема ідіоматичних) конструкціях, з середини 1990-х – початку 2000-х ГК розширила територію дослідження, звернувшись до вивчення 'центральных' та менш ідіосинкратичних конструкцій. А. Гольдберг, провідний представник когнітивної граматики конструкцій, першою застосувала принципи граматики конструкцій до регулярних конструкцій [13, с. 348]. Віхова монографія дослідниці '*Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure*' (1995 р.) визнана класичною роботою напряду, в якій А. Гольдберг закріпила поняття 'конструкції' як теоретичного концепту нової лінгвістичної теорії та застосувала його для пояснення

семантики моделей речення в англійській мові [9], зокрема дієслівних актантних конструкцій (аргументних структур).

Згідно з класичним визначенням А. Гольдберга, «К є конструкцією тоді й лише тоді, коли К являє собою пару 'форма – значення' $\langle \Phi_i, C_i \rangle$ таку, що існує деякий аспект Φ_i чи деякий аспект C_i , що не виводиться зі складових частин К чи з інших наявних у мові конструкцій» [9, с. 4]. Пізніше у монографії 2006 року 'Constructions at Work' [10] дослідниця уточнює попереднє визначення з огляду на узуально-базовану орієнтацію когнітивної граматики конструкцій, в якій частота вживання мовної одиниці є одним із визначальних факторів когнітивного укорінення (автоматизації) одиниці у ментальній граматиці мовця. У новому формулюванні конструкцією може бути визнана будь-яка лінгвістична модель, якщо певний аспект її форми чи функції не передбачуваний з компонентів, що входять до її складу, чи з інших встановлених конструкцій; або ж якщо вона є повністю композиційною, але зустрічається з достатньою частотою. У останній праці 'Explain me this' (2019 р.) [12], А. Гольдберг розширює визначення конструкції, в якому акцентує роль загальних когнітивних механізмів – пам'ять, здатність до навчання, категоризація – у продукуванні та опануванні мовою. Конструкції розуміються як емерджентні кластери неповністю специфікованих відбитків пам'яті, що узгоджуються в нашому багато- (гіпер!) мірному концептуальному просторі на основі спільних формальних, функціональних та контекстуальних вимірів. Мається на увазі, що окремі випадки вживання певних лінгвістичних одиниць, з якими мовці достатньо частотою стикаються у процесі продукування і сприйняття мови, та які проявляють подібності у формі, значенні й функціонуванні, генералізуються мовцями у певні моделі-конструкції, що потім зберігаються у пам'яті у вигляді абстрактних схем (патернів), на основі яких мовці надалі продукують нові висловлення.

Отож, у світлі ГК усталене поняття КОНСТРУКЦІЇ отримує нову інтерпретацію та визнається центральною одиницею аналізу й репрезентації. Як конвенційні пари 'форма – (семантична/ дискурсивна) функція' [4, с. 2; 3, с. 1; 8, с. 5; 21, с. 7; 23], комплекси 'форма – функція – значення' (*form – function – meaning complexes*) [20], КОНСТРУКЦІЇ характеризуються двома ознаками: 1) поєднують специфічну форму зі специфічною функцією чи

значенням [17]; 2) виявляють як загальні граматичні властивості, так й ідіосинкратичні ознаки [7]. Разом з тим, КОНСТРУКЦІЯ постає не простим поєднанням форми і значення, а включає усю лінгвістичну інформацію, необхідну для її вживання у комунікації. Проаналізувати одиницю мови як граматичну конструкцію означає проінтерпретувати її як недериваційний граматичний шаблон, в якому синтаксичні, семантичні та граматичні властивості разом утворюють єдине ціле [18, с. 320].

Формою КОНСТРУКЦІЇ виступає комплекс синтаксичних, морфологічних і просодичних ознак, а значення розуміється широко й охоплює семантику, прагматику і дискурсивні характеристики. Інформація про лінгвістичні властивості конструкції подається формалізовано у вигляді системи записів (нотацій), що фіксує лінгвістичні дані про певну конструкцію. Кожна граматична конструкція співвідноситься з більш або менш деталізованою інформацією про її фонологічні, морфологічні, синтаксичні, семантичні, прагматичні, дискурсивні та просодичні характеристики. Елементи різних рівнів не просто пов'язані у конструкції – вони невіддільні й інтерпретуються у взаємозв'язку. Цілісність, єдність КОНСТРУКЦІЇ як мовного знаку, тобто неможливість пояснення одного класу мовних властивостей або ж обмежень одного рівня без звернення до інших рівнів, є провідною ідеєю всієї теорії ГК.

Грамматика конструкцій стверджує, що не існує жорсткої межі між лексикою і синтаксисом та між семантикою і прагматикою, а всі конструкції є частиною континууму лексикон-синтаксис (КОНСТРУКТИКОНУ). Такий підхід лежить в основі всіх одиниць мови, незалежно від їхньої структурної складності. Конструкціями є як морфеми, лексеми, ідіоми, колокації, аргументні структури, так і тексти й навіть жанри, в цілому вся система мови складається з КОНСТРУКЦІЙ. Повний список КОНСТРУКЦІЙ, що складають ментальну граматику мовця, зберігається у КОНСТРУКТИКОНІ, що являє собою структурований інвентар таксономічних конструкційних мереж [5, с. 262-265; 15].

КОНСТРУКЦІЯ має власну семантику, що визначає її синтаксичну структуру й задає семантичні обмеження на заповнення слотів. Конструкційна семантика аналізується у термінах семантичного шаблону ситуації, представленої у КОНСТРУКЦІЇ. Семантичний шаблон налаштований на певний тип або клас предикатів, а конкретне дієслово ніби

вбудовується в готовий шаблон, який може змінити семантику дієслова, якщо вона не відповідає семантиці шаблону [9, с. 12], так званий механізм 'примушення' (*coercion*). Наприклад, у реченні *Alice sneezed the napkin off the table* конструкція каузації руху (*the caused-motion construction*) (verb + object + direction) 'примушує' сильне неперехідне дієслово *sneeze* поводитися як перехідне дієслово.

КОНСТРУКЦІЯМ як конвенційним моделям, одиницям граматики протиставляються КОНСТРУКТИ. КОНСТРУКЦІЇ вбачаються як більш абстрактні матриці (*blueprints*), що 'ліцензують' граматично правильні лінгвістичні одиниці, натомість КОНСТРУКТИ є конкретними реалізаціями конструкцій, тобто реально вжиті лінгвістичні одиниці, наприклад, речення чи фрази [3, с. 5]. Відносини між КОНСТРУКЦІЯМИ та КОНСТРУКТАМИ ґрунтуються на процесах схематизації (*schematization*).

Лінгвістичні КОНСТРУКЦІЇ характеризуються такими параметрами як синтагматична складність (*complexity*), схематичність (*schematicity*) та продуктивність (*productivity*). В

аспекті синтагматичної складності КОНСТРУКЦІЇ можуть бути атомарними (*atomic*) та складними (*complex*). Атомарні КОНСТРУКЦІЇ – це мономорфемні одиниці, наприклад, *red*, *data*, *un-*, *-dom*, *if*, *-s*, натомість складні конструкції складаються з виокремлюваних фрагментів (*chunks*), до прикладу, *pull strings*, *on top of* [25, с. 11]. За рівнем схематичності або абстрактності виокремлюються субстанціональні (*substantive*) та схематичні (*schematic*) КОНСТРУКЦІЇ. Субстанціональна КОНСТРУКЦІЯ є повністю фонетично (лексично) специфікованою, наприклад *red*, *dropout*, *-s*, *may*. Схематична КОНСТРУКЦІЯ або «(конструкційна) схема» (*'(constructional) schema'*) [6, с. 5] складається з абстрактних граматичних категорій, наприклад *N*, *SAI* (*subject-auxiliary inversion*). Максимально схематичні конструкції є вершинами в ієрархії конструкцій. Виокремлюються макроконструкції (*macro-constructions*) найвищого рівня схематичності, мезоконструкції (*meso-constructions*) як менш абстрактні конструкції, індивідуальні мікроконструкції (*micro-constructions*) та конкретні реалізовані конструкції – конструкти (див. **Табл. 1**):

Таблиця 1.

Рівні схематичності КОНСТРУКЦІЇ за [27, с. 102]

Рівень	Конструкція	Значення
Макроконструкція	[N _{NOM} V N _{ACC}]	'someone acts on something'
Мезоконструкція	[N _{NOM} ЛОВИТИ N _{ACC}]	'someone catches something'
Мікроконструкція	[N _{NOM} ЛОВИТИ N _{ACC} ANIMAL]	'someone hunts an animal'
	[N _{NOM} ЛОВИТИ момент]	'someone uses a fitting moment'
	[N _{NOM} гаву]	'someone is inattentive'
Конструкт	[Хлопці ловлять метеликів]	'The guys hunt (for) butterflies'

Продуктивність визначається як ймовірність того, що конструкційна схема буде активована для конструювання нової (незвичної) моделі. Для конструювання (інтерпретації) нових висловлень у мові наявні численні схеми (конструкції), тому процеси активації зазвичай передбачають вибір специфічної конструкції з набору альтернативних одиниць [6, с. 15]. Процес відбору обумовлюється ступенем когнітивного укорінення (*entrenchment*) або автоматизації та лінгвістичними властивостями конкретної конструкції.

КОНСТРУКЦІЇ з високим ступенем укорінення у мережі граматичних знань мовця більш ймовірно будуть обрані для конструювання нових висловлень, аніж конструкції з низьким ступнем вкоріненості. Автоматизація КОНСТРУКЦІЇ пов'язується з її

частотою вживання: частотою типу (*type frequency*) та частотою екземпляру (*token frequency*). Частота типу свідчить про потенційну дистрибуцію або поширення конструкції та вимірюється у кількості різних одиниць, вжитих у різних схематичних слотах конструкції, та прямо корелює зі здатністю конструкції вживатися з новими одиницями. Частота екземпляру визначає ступінь укорінення індивідуальних слів, ступінь відкритості (варіативності одиниць, що вживаються у певних моделях) та статистичну преємпцію (*pre-emption*) (повторюване спостереження слова у конкурентній моделі (*competing pattern*)) [11]. Висока частота екземпляру призводить до укорінення повністю специфікованих конструкцій, тобто конструктивів.

Провідною метафорою конструкційного напрямку є метафора мережі (*network*) [25, с. 9],

«... весь обсяг нашого знання мови охоплений мережею конструкцій» [14, с. 219]. Мережі конструкцій трактуються як 'граматичні мапи', структуровані за допомогою відносин успадкування (*inheritance*). Кожна конструкція виступає вузлом у мережі, що утворює континуум від повністю специфікованих до високо схематичних конструкцій. Конкретна конструкційна мережа розгортається навколо центральної абстрактної конструкції, яка надає

загальні властивості конструкції, а приклади конструкції успадковують ці риси. Іншими словами, за промовчанням конструкція нижчого рівня успадкує усі властивості конструкції вищого рівня, проте більш специфічна конструкція може також відхиляти (*override*) успадковані властивості. Приклад часткової таксономічної ієрархії, що включає одиниці від повністю специфікованих до максимально схематичних, надано на **Рис. 1**:

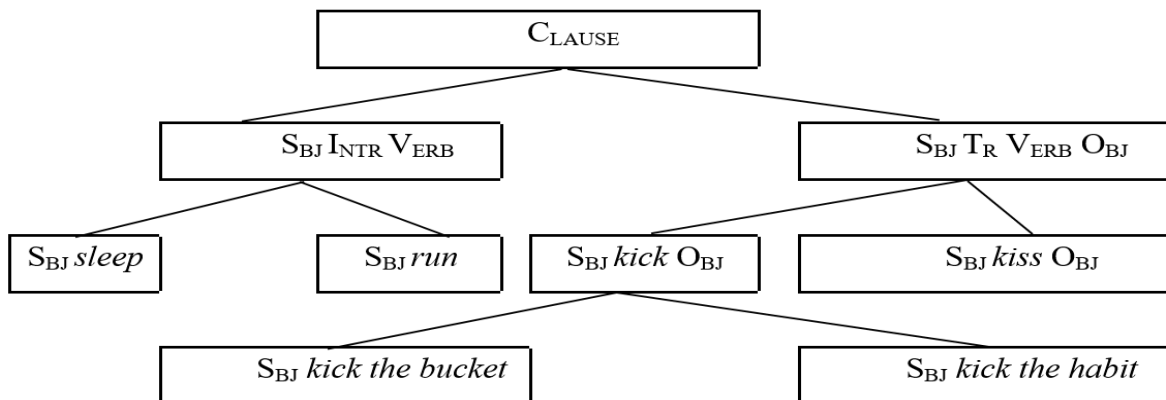


Рис. 1 Таксономічна ієрархія конструкції рівня речення за [5, с. 264].

Більшість напрямів ГК визнають, що конструкційні таксономії є мережами множинної спадковості, тобто специфічні конструкції успадковують з більш, ніж однієї конструкції вищого рівня. Наприклад, конструкт *What did Chris buy her mother?* успадковує з а) з лексичних конструкцій, що входять до його складу (*Chris, buy, her, mother, what, did*); б) двоперехідної конструкції (інстанційованої комбінацією *what* та *Chris buy her mother*); с) запитальної конструкції (утвореної комбінуванням ініціального *wh*-слова з *Subject-Auxiliary* конструкцією та клаузою з 'пропущеним' аргументом); д) інвертованої *Subject-Auxiliary* конструкції (інстанційованої *did Chris*); е) VP конструкції (інстанційованою [*buy her mother*]) та ф) NP конструкції (вираженою *What, Chris* та *her mother*) [13, с. 348-349].

Висновки. Залежно від теоретичних і методологічних настанов конкретного мовознавчого напрямку виокремлюється низка підходів до окреслення сутнісних, структурних, семантичних і функціональних властивостей конструкції як лінгвістичної одиниці. Найбільшу увагу конструкції

отримали у новій теорії мови – Граматиці конструкцій, яка визначає КОНСТРУКЦІЇ як *непередбачувані*; (повністю) *продуктивні*; когнітивно *вкорінені* (автоматизовані) та *комплексні* (складні) поєднання, пари 'форма – значення'. Всі знакові одиниці мови, від слів та морфем до текстів і жанрів, включно з неідіоматичними та композиційними структурами, позаяк вони можуть бути вкоріненими (автоматизованими) у мовній спільноті, є КОНСТРУКЦІЯМИ. Таким чином, знання мови у ГК складається з одного типу даних: стійких поєднань форми та значення [27, с.15; 6, с. 31]. З огляду на переваги та безперечний потенціал Граматики конструкцій **перспективи** подальших розвідок з окресленої проблематики полягають у залученні процедурного апарату цієї новітньої інтегративної граматичної теорії до студіювання мережі конкретних конструкцій сучасної англійської мови (зокрема Detached-Subject-Predicate_{VERBAL/NONVERBAL} construction) у сукупності всіх лінгвістичних характеристик в єдиному формальному представленні.

Список використаних джерел

1. Блумфільд Л. Язык [Текст]. М.: Прогресс, 1968. 606 с.

2. Жеребило Т. В. Словарь лингвистических терминов [Текст]. Назрань: ООО «Пилигрим», 2005. 376 с.

3. Bergs A., Diewald G. Introduction: Constructions and Language Change. *Constructions and language change*. Berlin : Walter de Gruyter, 2008. P. 1-22.
4. Boas H. C., Fried M. Introduction. *Grammatical constructions. Back to roots*. Amsterdam/ Philadelphia : John Benjamins, 2005. 253 p.
5. Croft W., Cruse A. D. Cognitive Linguistics. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. 374 p.
6. Diessel H. A dynamic network model of grammatical constructions. *Acquisition of Complex Sentences*. Cambridge : Cambridge University Press. 2004. P.13-40.
7. Fillmore Ch., Kay P., O'Connor C. Regularity and idiomaticity in grammatical constructions: The case of 'Let alone'. *Language*. 1988. №64. P. 501–538
8. Goldberg A. Constructionists approaches. *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford : Oxford University Press, 2013. P. 15-31.
9. Goldberg A. Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure. Chicago : University of Chicago Press, 1995. 265 p.
10. Goldberg A. E. Constructions at Work: The Nature of Generalization in Language. Oxford : Oxford University Press, 2006. 280 p.
11. Goldberg A.E. Corpus evidence of the viability of statistical preemption *Cognitive Linguistics*. 2011. 22(1). P. 131-153.
12. Goldberg A.E. Explain me this: Creativity, Competition, and the Partial Productivity of Constructions. Princeton/ Oxford : Princeton University Press, 2019. 195 p.
13. Goldberg A.E., Casenhiser D. English Constructions. *The Handbook of English Linguistics*. Malden, MA, Oxford : Blackwell Publishing. 2006. P. 343 – 355.
14. Goldberg A. E. Constructions: A new theoretical approach to language. *Trends in Cognitive Sciences*. 2003. № 7. P. 219–224.
15. Hoffmann Th. Construction Grammars. *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics*. Cambridge : Cambridge University Press. 2017. P. 310-329.
16. Kay P., Fillmore C. J. Grammatical constructions and linguistic generalizations: The What's x doing y? Construction. *Language*. № 75(1). 1999. P.1-33.
17. Lakoff G. Women, Fire, and Dangerous Things. Chicago : Chicago University Press. 1987. 614 p.
18. Lambrecht K. There Was a Farmer Had a Dog: Syntactic Amalgams Revisited. *Proceedings of the Fourteenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. 1988. P. 319-339.
19. Langacker R. W. Construction Grammars: cognitive, radical, and less so. *Cognitive Linguistics. Internal Dynamics and Interdisciplinary Interaction*. Berlin : Mouton de Gruyter. 2005. P. 101–159.
20. Michaelis L.A. Meanings of Constructions. *Oxford Research Encyclopedia of Linguistics*. 2017 URL : <https://oxfordre.com/linguistics/view/10.1093/acrefore/9780199384655.01.0001/acrefore-9780199384655-e-309>
21. Östman J.-O., Fried M. Historical and intellectual background of Construction Grammar. *Construction Grammar in a Cross-Language Perspective*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing. 2004. P.1-10.
22. Schönefeld D. Constructions. *Constructions*. №1. 2006 P. 1-39. URL : www.constructions-online.de
23. Stefanowitsch, A. Collostructional analysis. *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford : Oxford University Press. 2013. P. 290-307.
24. Stowell T., Wehrli E. Introduction. *Syntax and Semantics (Book 26): Syntax and the Lexicon*. San Diego : Academic Press. 1992. 298 p.
25. Traugott E. C., Trousdale Gr. Constructionalization and Constructional Changes. Oxford : Oxford University Press. 2013. 278 p.
26. Vineis E., Maierù A. Medieval Linguistics. *History of Linguistics. Volume II: Classical and Medieval Linguistics*. London, New York: Routledge. 2014 P.134-196.
27. Wasserscheidt Ph. Construction Grammar: Basic Principles and concepts. *Українське мовознавство*. Т. 49. 2019. P. 94-116.

References

1. Blumfyl'd L. (1968). Yazyik [Language]. Moscow : Prohress, 606 [in Russian].
2. Zherebilo T. V. (2005). Slovar lingvisticheskikh terminov [Dictionary of Linguistic Terms]. Nazran : OOO «Pilgrim», 376 [in Russian].
3. Bergs A., Diewald G. (2008). Introduction: Constructions and Language Change. *Constructions and language change*. Berlin : Walter de Gruyter, 1-22.
4. Boas H. C., Fried M. (2005). Introduction. *Grammatical constructions. Back to roots*. Amsterdam/ Philadelphia : John Benjamins, 253.
5. Croft W., Cruse A. D. (2004). Cognitive

Linguistics. Cambridge : Cambridge University Press, 374.

6. Diessel H. (2004). A dynamic network model of grammatical constructions. *Acquisition of Complex Sentences*. Cambridge : Cambridge University Press. 13-40.

7. Fillmore Ch., Kay P., O'Connor C. (1988). Regularity and idiomaticity in grammatical constructions: The case of 'Let alone'. *Language*. №64. 501–538.

8. Goldberg A. (2013). Constructionists approaches. *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford : Oxford University Press, 15-31.

9. Goldberg A. (1995). Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure. Chicago : University of Chicago Press, 265.

10. Goldberg A. E. (2006). Constructions at Work: The Nature of Generalization in Language. Oxford : Oxford University Press, 280.

11. Goldberg A.E. (2011). Corpus evidence of the viability of statistical preemption *Cognitive Linguistics*. № 22(1). 131-153.

12. Goldberg A.E. (2019). Explain me this: Creativity, Competition, and the Partial Productivity of Constructions. Princeton/ Oxford : Princeton University Press. 195.

13. Goldberg A.E., Casenhiser D. (2006). English Constructions. *The Handbook of English Linguistics*. Malden, MA, Oxford : Blackwell Publishing. 343 – 355.

14. Goldberg A. E. (2003). Constructions: A new theoretical approach to language. *Trends in Cognitive Sciences*. № 7. 219–224.

15. Hoffmann Th. (2017). Construction Grammars. *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics*. Cambridge : Cambridge University Press. 310-329.

16. Kay P., Fillmore C. J. (1999). Grammatical constructions and linguistic generalizations: The What's x doing y? Construction. *Language*. № 75(1). 1-33.

17. Lakoff G. (1987). Women, Fire, and

Dangerous Things. Chicago : Chicago University Press. 614.

18. Lambrecht K. (1988). There Was a Farmer Had a Dog: Syntactic Amalgams Revisited. *Proceedings of the Fourteenth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. 319-339.

19. Langacker R. W. (2005). Construction Grammars: cognitive, radical, and less so. *Cognitive Linguistics. Internal Dynamics and Interdisciplinary Interaction*. Berlin : Mouton de Gruyter. 101–159.

20. Michaelis L.A. (2017) Meanings of Constructions. *Oxford Research Encyclopedia of Linguistics*. URL: <https://oxfordre.com/linguistics/view/10.1093/acrefore/9780199384655.001.0001/acrefore-9780199384655-e-309>

21. Östman J.-O., Fried M. (2004). Historical and intellectual background of Construction Grammar. *Construction Grammar in a Cross-Language Perspective*. Amsterdam/ Philadelphia : John Benjamins Publishing. 1-10.

22. Schönefeld D. (2006). Constructions. *Constructions*. №1. 1-39. URL : www.constructions-online.de

23. Stefanowitsch A. (2013). Collostructional analysis. *The Oxford Handbook of Construction Grammar*. Oxford : Oxford University Press. P. 290-307.

24. Stowell T., Wehrli E. (1992). Introduction. *Syntax and Semantics (Book 26): Syntax and the Lexicon*. San Diego : Academic Press. 298.

25. Traugott E.C., Trousdale Gr. (2013). Constructionalization and Constructional Changes. Oxford : Oxford University Press. 278.

26. Vineis E., Maierù A. (2014). Medieval Linguistics. *History of Linguistics. Volume II: Classical and Medieval Linguistics*. London, New York: Routledge. 134-196.

27. Wasserscheidt Ph. (2019). Construction Grammar: Basic Principles and concepts. *Ukrayins'ke movoznavstvo [Ukrainian Linguistics]* Vol. 49. 94-116.

GRAMMATICAL CONSTRUCTION AS THE OBJECT OF LINGUISTIC RESEARCH

V. V. Zhukovska

Abstract. The term 'construction' is actively employed by linguists of various schools and trends. Currently, this grammatical term has gained such exceeding popularity that its meaning has become vague and unclear. This state of affairs in modern linguistics may be explained by the simultaneous functioning of the established understanding of construction as a combination of words (units of language) formed by grammatical rules and a recent interpretation of CONSTRUCTION as a conventional combination of form with (semantic/discourse) function.

This paper overviews interpretations of the term 'construction' from medieval to present-day linguistics. Recently, grammarians have become increasingly interested in the synchronic and

diachronic study of language, taking into account the achievements of the innovative theories of language. The main focus of this study is the grammatical construction from the perspective of Construction grammar.

Roman grammarian Priscian of Caesarea was the first to employ the word 'construction' as a grammatical term. Medieval grammarians investigated the nature of construction and outlined its distinctive features as an ordered sequence of two words that grammatically agree and has sense. In the linguistics of the XX – XXI centuries, the definition of the term depends on the theoretical and methodological principles of a particular linguistic theory: from considering various linguistic phenomena as constructions, then complete exclusion of constructions from linguistic analysis and finally recognition of constructions as basic units of language.

Linguistic 'renaissance' of 'constructions' begins in the 80s of the XX century in Construction grammar. This integrative theory of language revisits the long-established term 'construction', claiming it the central unit of language and representation. CONSTRUCTIONS are viewed as two-sided symbolic units, conventional pairs 'form – semantic/discourse function'. The form of CONSTRUCTION embraces syntactic, morphological and prosodic features, and the meaning covers semantic, pragmatic and discourse characteristics. Information about linguistic properties of CONSTRUCTIONS is formalized in a system of notations. CONSTRUCTIONS are characterized by such parameters as schematicity, complexity and productivity. CONSTRUCTIONS are organized into taxonomic networks based on inheritance relations.

Construction grammar rejects the strict boundary between vocabulary and syntax and between semantics and pragmatics and states that all CONSTRUCTIONS are part of the lexicon-syntax continuum (CONSTRUCTICON). Regardless of their structural complexity, all language units are considered CONSTRUCTIONS: morphemes, words, idioms, collocations, argument structures, as well as texts and genres. The comprehensive list of CONSTRUCTIONS that make up the mental grammar of the speaker is stored in the CONSTRUCTICON, a structured inventory of taxonomic structural networks. CONSTRUCTIONS as conventional patterns, units of grammar are opposed by CONSTRUCTS. CONSTRUCTIONS are seen as more abstract blueprints licensing grammatically correct linguistic units, while CONSTRUCTS are concrete realizations of constructions, i.e. actually used linguistic units, like sentences or phrases. Linguistic CONSTRUCTIONS are characterized by such parameters as syntagmatic complexity, schematicity, and productivity.

To conclude, the definition of structural, semantic, and functional properties of constructions as linguistic units depends on the principles and tenets of the specific linguistic approach. In the constructionist approaches CONSTRUCTIONS are understood as unpredictable; (completely) productive; cognitively entrenched (automated) and complex combinations, 'form – meaning' pairings. All symbolic units of language, from words and morphemes to texts and genres, including non-idiomatic and compositional structures are CONSTRUCTIONS.

Given the advantages and undeniable potential of Construction grammar, the next stage of our research will utilize the procedural apparatus of this theory of language to shed new light on the English Detached-Subject-Predicate_{VERBAL/NONVERBAL} constructions in the entirety of their linguistic properties within a unified formalism.

Keywords: construction, Construction grammar, construct, constructicon.